

ARKTISK STATION PÅ DISKO UNDER KØBENHAVNS UNIVERSITET

Af professor, dr. phil. *R. Spärck*

Som et lille led i de mange nyordninger, der i disse år træffes på Grønland, kan også nævnes, at den arktiske station på Disko fra 1. april 1953 er overgået fra grønlandsdepartementets til Københavns universitets forretningsområde. Man tør håbe, at det herefter vil blive muligt at drive stationen videre som et centrum og hjemsted for naturvidenskabelige, særlig biologiske, undersøgelser på Grønland. Dette var jo netop tanken med stationen, da Morten Porsild med stærk støtte af prof. Warming grundlagde stationen for snart 50 år siden. Man kan sige om arktisk station, at den i bogstaveligste forstand er opbygget af Porsild, der ofte med egne hænder tog del i selve det håndværksmæssige arbejde. Stationen er som bekendt grundlagt for private midler – 30.000 kr., den gang en betydelig sum, stillet til rådighed af Illustreret Tidendes redaktør, justitsråd Holk. Senere har staten bekostet betydelige udvidelser, dels af hovedbygningen i 1928, dels ved opførelse af en bolig ved siden af stationen i 1949, der nu beboes af dens videnskabelige leder. I de senere år er der også bygget to rejsehuse på Vestdisko til brug for de på stationen arbejdende videnskabsmænd. Når hertil kommer, at der til stationen hører en del mindre bygninger, bl. a. en såkaldt assistentbolig og et par pakhuse inde i Godhavn, vil man forstå, at det er ikke nogen helt lille institution, universitetet nu har fået rådighed over. Stationen disponerer også over en udmærket rejsebåd med god kahyt, en mindre motorbåd, foruden et par pramme og joller, samt hundeslæder og slædehunde.

Selv om stationen i årenes løb har haft besøg af en del såvel danske som udenlandske videnskabsmænd, har den dog i de første 40 år af sin eksistens under Morten Porsilds egen ledelse først og fremmest haft betydning, fordi den dannede rammen om Porsilds eget arbejde med udforskning af Grønlands flora og andre naturhistoriske problemer. Man kan vist nok sige, at stationen og Porsild var eet. Efter Porsilds fratræden søgte man at lægge stationens arbejde over i mere praktisk-økonomisk retning med undersøgelser over sælernes føde, ræves og ederfugles biologi etc. I denne periode lededes stationen af dr. P. Gelting, der desuden foretog omfattende botaniske undersøgelser, navnlig over de grønlandske lavarter. I virkeligheden var det i strid med stationens

*Den hvide kæruld er i sommertiden
ofte et karakteristisk træk i det grønlandske landskab, som iøvrigt frembyder en rig arbejdsmark for botanikere.*

Foto: W. Lüthy

oprindelige idé at lægge dens arbejde over i praktisk retning, og det kan vist siges at være i god overensstemmelse med den oprindelige hensigt, at stationen nu er lagt ind under universitetet, og dens karakter som forskningslaboratorium derved fastslået.

Hvad vil nu universitetet gøre med stationen? For det første har man søgt at skille den videnskabelige ledelse fra de mange praktiske og administrative gøremål, der hidtil i så høj grad optog stationens leder. Dette er sket dels derved, at den egentlige admi-

nistration, herunder alle forhandlinger om bevillinger o. lign. samt al korrespondance med centraladministrationen nu ligger hos stationens bestyrelse i København, der er udpeget af det matematisk-naturvidenskabelige fakultet ved Københavns universitet, og som for tiden består af botanikeren, prof. dr. Knud Jessen, zoologen, prof. dr. R. Spärck og arvelighedsforskeren, prof. dr. M. Westergaard. Dels er det sket ved, at man har oprettet en stilling som forvalter ved stationen, hvem det påhviler at sørge for stationens forsyninger, vedligeholdelse af bygninger og fartøjer, føre stationens motorbåd, og hvis hustru er forpligtet til mod en passende godtgørelse at have besøgende videnskabsmænd på kost. Herved skulle den videnskabelige leder være fritaget for alt andet arbejde end det videnskabelige og således helt kunne hellige sig dette. For det andet har universitetet indført den ordning, at den videnskabelige leder ansættes for et begrænset åremål og til løsning af en konkret opgave. Den nylig tiltrådte leder, cand. mag. Ulrik Røen, har som opgave for sin treårige funktionstid valgt en undersøgelse af de grønlandske søer, dels de mindre søer på Disko, dels de større søer på Nugssuaq-halvøen. De grønlandske søer har aldrig været genstand for en undersøgelse efter moderne metoder, hvor dyrelivets kvantitative og kvalitative variationer sættes i relation til ændringer i karene, såsom temperaturens gang, surhedsgrad etc. Til anskaffelse af apparatur til denne undersøgelse er der af Statens almindelige videnskabsfond ydet en bevilling på 20.000 kr.

Det er iøvrigt bestyrelsens håb, at stationen i de kommende år i rigt mål vil blive besøgt af danske og udenlandske forskere. Stationen råder over 5-6 gæsteværelser og arbejdspladser for et tilsvarende antal videnskabsmænd. Det område, stationen ligger på, med den foranliggende strandsø, de små bække, der løber forbi stationen, og den i botanisk henseende interessante fjeldskråning mod øst – den såkaldte Østerli – er nu fredet, således at stationen her har et uberørt område, som kan gøres til genstand for jordbundsøkologiske og andre undersøgelser. Men desuden er der et rigt arbejdsfelt i de varme kilder, i bækkene og i de forskellige plantesamfund og landskabstyper rundt om Diskobugten, såvel som ude i havet foran stationen. Dens beliggenhed på et overgangsområde mellem grundfjeld og basalt er netop i denne henseende af særlig værdi.

Efter at universitetet har overtaget stationen, er der opnået bevilling, dels til visse meget påkrævede bygningsreparationer (det drejer sig jo om en rummelig, men gammel og ikke særlig praktisk bygning), dels til indlæg af elektrisk strøm. Da stationen i forvejen har rindende vand og nu altså får elektrisk strøm, vil der i fremtiden også i nogen grad blive mulighed for at arbejde på stationen med eksperimentelle opgaver inden for områder, hvor man ønsker at arbejde med arktisk materiale. Stationen råder over et ret betydeligt bibliotek – ca. 90 hyldemeter – af naturhistorisk, navnlig botanisk, arktisk litteratur. Kartoteket over dette bibliotek bliver for tiden afskrevet, og det er tanken, at det ene kartotek skal opbevares i København, sandsynligvis på det nye arktiske

institut, således at besøgende videnskabsmænd inden oprejsen kan få at vide, hvad der findes i stationens bibliotek, som formentlig er det største på Grønland.

Efter at der også er oprettet et fiskeribiologisk laboratorium i Godthåb, er der således nu to biologiske forskningslaboratorier på Grønland – et for grundforskning, et for anvendt videnskab, og der er dermed skaffet udgangspunkt for udvidet biologisk undersøgelsesarbejde på Grønland. Det er bestyrelsens håb, at arktisk station på Disko, nu som universitetsinstitution, sammen med det nye fiskeribiologiske laboratorium og det nye arktiske institut i København skal blive i stand til at yde et vægtigt bidrag til grønlandsforskningen og dermed befæste traditionerne herhjemme på dette område.